

VAMMAISLAINSÄÄDÄNNÖN UUDISTAMISTYÖRYHMÄN LOPPURAPORTTI

Lausuntopyyntökysely ([VERKKOKYSELY: KUUROJEN LIITON VASTAUKSET SINISELLÄ](#))

Ohjeet:

Sähköisessä kyselylomakkeessa voi liikkua edestakaisin painamalla Edellinen- tai Seuraava -painikkeita. Kyselyssä on mahdollista edetä vastaamatta kaikkiin kysymyksiin, mutta osa kysymyksistä on merkitty pakollisiksi. Suurimpaan osaan kysymyksistä on mahdollista valita vain yksi vastausvaihtoehto. Jokaista vastausta on mahdollista perustella ja perustelut huomioidaan vastauksia analysoitaessa. Kyselyn lopussa on runsaasti vastaustilaa lausujien vapaamuotoisille kommenteille. Vastauksia on mahdollista muokata ennen kyselylomakkeen lähettämistä

Kyselyn voi tarvittaessa keskeyttää painamalla Keskeytä-painiketta ja jatkaa vastaamista myöhemmin. Keskeytä-painikkeesta kysely vie automaattisesti sivulle, jossa on linkki jatkettavaan kyselyyn. Sivulla voi myös lähettää linkin sähköpostiisi. Kyselyä ei ole kuitenkaan mahdollista muokata kahden eri toimipisteen välillä. Mikäli samaa muokattavaa kyselylinkkiä muokataan kahdesta eri toimipisteestä samanaikaisesti, kyselyyn tallentuu viimeisin versio. Tästä syystä kyselylinkkiä ei pidä jakaa eteenpäin.

Viimeisen kysymyksen lopussa on Yhteenveto-painike, josta pääset tarkastelemaan laatimiasi vastauksia. Yhteenvetosivulta pääset muokkaamaan (Muokkaa vastauksia -painike) ja tulostamaan (Tulosta-painike) kyselyn.

Vastauksien lähetys: Kun kyselyyn vastaaminen on valmis, paina kyselylomakkeen yhteenvetosivun lopussa olevaa **Valmis-painiketta**. Valmis-painikkeen painamisen jälkeen kyselyvastausta ei ole enää mahdollista täydentää tai muokata.

Kyselylomakkeeseen voi vastata vain kerran.

Vastaaajille on toimitettu myös kyselyn tekstitiedostoversio lausuntopyynnön käsittelyn helpottamiseksi. Toimielimen käsittelyssä voidaan noudattaa esimerkiksi sellaista menettelyä, että kyselyvastausta työstetään tekstitiedostona ja käsittelyn lopuksi tekstitiedostoon laaditut vastaukset syötetään kyselyyn.

Lisätietoja kyselystä antavat:

neuvotteleva virkamies Jaana Huhta, p. 02951 63407 (4.5. jälkeen)
hallitussihteeri Annika Parsons, p. 02951 63596
sähköpostit muotoa etunimi.sukunimi@stm.fi

Kyselyn tekniseen toteutukseen liittyvät kysymykset:

osastosihteeri Timo Airamaa, p. 02951 63587
osastosihteeri Hang Pham, puh. 02951 63569 ja
osastosihteeri Jaana Aho, puh. 02951 63395,
sähköpostit muotoa etunimi.sukunimi@stm.fi

TAUSTATIEDOT

1. Vastaajatahon virallinen nimi [KUUROJEN LIITTO RY](#)
2. Vastauksen kirjanneen henkilön nimi [PIRKKO SELIN-GRÖNLUND](#)
3. Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot pirkko.selin-gronlund@kuurojenliitto.fi, 050 5367 810
4. Lausuntopyynnön käsittelypäivämäärä toimitelmässä [18.6.2015](#)
5. Toimielimen nimi [JOHTO JA EDUNVALVONTATIIMI](#)
6. Onko vastaaja*
 - kunta
 - kuntayhtymä
 - valtion viranomainen
 - järjestö
 - ei mikään edellä mainituista

KYSYMYKSET

1 luku Yleiset säännökset

7. 1 §:ssä säädetään lain soveltamisalasta. Onko säännöksen perusteella selvää, missä tilanteissa sovelletaan erityislakia ja missä sosiaalihuoltolakia?
 - Kyllä
 - Ei
 - Ei kantaa
8. 1 §:n 2 momentissa säädetään lain soveltamisalan rajauksesta, jonka mukaan lakia ei sovellettaisi henkilöön, jonka toimintakyky on heikentynyt pääasiassa ikääntymiseen liittyvien sairauksien ja toimintarajoitteiden johdosta. Onko säännös tarkoituksenmukainen?
 - Kyllä
 - Ei
 - Ei kantaa
9. 2 §:ssä säädetään lain tarkoituksesta. Kattaako säännös vammaispalveluille asetetut tavoitteet?
 - Kyllä
 - Ei
 - Ei kantaa
10. Muita huomioita 1 luvun säännöksistä.

Kysymys 7 ja 8: Esitys lähtee siitä, että diagnoosilla ei ole merkitystä tarpeita arvioitaessa. Tällöin ei myöskään iällä tulisi olla merkitystä: sehän vaatii diagnoosin tekemisen, että voidaan päätellä, milloin jokin rajoite johtuu iästä. Kuurojen Liitto ry yhtyy Kuuloliitto ry:n asiasta jättämään lausuntoon.

3 § Elinolojen ja palvelujen kehittäminen:

Esitämme että 3 §:ään lisätään uusi momentti koskien viittomakielilain viranomaisen edistämismääräystä (359/2015). Viittomakielilain 3 §:n 1 momentti edellyttää viranomaisia edistämään viittomakieltä käyttävän mahdollisuuksia käyttää omaa kieltään ja saada tietoa omalla kielellään. Edellinen on sisällytettävä esityksen 3 §:ään selkeästi, jotta myös viittomakieltä käyttävät saavat tietoa oikeuksistaan. Viittomakielten käyttöön ei tule viitata esim. ”vaihtoehtoisena menetelmänä ” tms.

2 luku Erityispalvelujen toteuttaminen

11. 4 §:ssä säädetään vammaisen henkilön osallistumisesta palveluntarpeen arviointiin ja palvelujen suunnitteluun sekä toteuttamiseen ja toteuttamisen seurantaan. Turvaako säännös asianmukaisesti vammaisten henkilöiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuudet palvelujen järjestämiseen liittyvään valmisteluun ja päätöksentekoon?
- Kyllä
 - Ei
 - Ei kantaa
12. 5 §:ssä säädetään palveluntarpeen arvioinnista. Turvaako säännös asianmukaisesti vammaisen henkilön vaikuttamismahdollisuudet palveluntarpeen arvioinnissa ja suunnittelussa?
- Kyllä
 - Ei
 - Ei kantaa
13. 5 §:n 2 momentissa säädetään palveluntarpeen arvioinnin toteuttamisesta tarvittaessa monialaisena yhteistyönä. Onko säännös tarkoituksenmukainen?
- Kyllä
 - Ei
 - Ei kantaa
14. 5 §:n 3 momentissa säädetään palveluntarpeen arvioinnin aloittamisesta. Tarvitaanko erityissäännöstä, jolla poiketaan sosiaalihuoltolaissa säädetystä palveluntarpeen arvioinnin aloittamisen määräajoista?
- Kyllä
 - Ei
 - Ei kantaa
15. Korvaavatko 2 luvun säännökset kattavasti voimassa olevat vammaispalvelulain ja kehitysvammalain säännökset palveluiden suunnittelusta ja päätöksenteosta?
- Kyllä
 - Ei
 - Ei kantaa
16. Tarvitaanko 7 §:n mukainen erityissäännös päätöksenteosta?
- Kyllä
 - Ei
 - Ei kantaa

17. Muita huomioita 2 luvun säännöksistä.

Kysymykset 11-12 palvelutarpeen arviointi: Viittaukset asiakaslakiin ja hallintolakiin tulkkausten järjestämisen kohdalla ovat ongelmallisia – kumpikin laki lähtee siitä, että VIRANOMAINEN arvioi tarvitaanko tulkkausta vai ei, lisäksi mainittu TULKITSEMINEN järjestetään MAHDOLLISUUKSIEN MUKAAN. Tämä käytännössä usein estää asianmukaisen kommunikoinnin ja näin ollen osallistumisen omien palvelun tarpeiden ilmaisemiseen. Asiakas tarvitsee vahvemman turvan tulkin saamiselle. Tulkkauspalvelulaki puolestaan on toissijainen eikä sitä kuitenkaan Kelan tulkinnan mukaan ole aina suostuttu vastaaviin tilanteisiin järjestämään.

Viittomakielilain (359/2015) 3 § asettaa viranomaisille edistämismääräyksen, jonka mukaan henkilön tosiasiallisia mahdollisuuksia käyttäen viittomakieltä on edistettävä. Edistämismääräyksen perusteella tätä kohtaa tulee vahvistaa jatkovalmistelussa (sosiaali- ja terveystieteiden järjestämistä koskevan uudistuksen yhteydessä, säätämällä palvelujen kielestä siten, että viittomakielisten kielelliset oikeudet huomioidaan, jolloin muutos ”valuu” myös sosiaalihuoltolain, asiakaslain jne. tasolle).

Lisäksi haluamme korostaa vammaisen henkilön omaa asiantuntemusta – yksilöllisten tarpeiden ja näkemyksen kirjaaminen ei aina ole riittävä toimenpide, jos näkemystä ei tosiasiallisesti huomioida.

Kysymys 13: Monialaiseen yhteistyöhön liittyvää momenttia tulee täydentää. Ehdotamme 5 § 2 momenttiin lisäystä: ”yhteistyö muiden viranomaisten TAI ASIANTUNTIJOIDEN (ESIM. JÄRJESTÖJEN) kanssa”.

3 luku Erityispalvelut

18. Esityksen tavoitteena on yhdistää nykyiset vammaispalveluja koskevat erityislait. Sisältääkö 9 § kattavasti vammaisuuden perusteella järjestettävät sosiaalihuollon erityispalvelut?

- Kyllä
- Ei
- Ei kantaa

19. 10 §:ssä säädetty valmennus ja tuki on lakien yhteen sovittamisen perusteella esitetty uusi palvelu. Onko tarkoituksenmukaista, että vammaisella henkilöllä on subjektiivinen oikeus tähän palveluun?

- Kyllä
- Ei
- Ei kantaa

20. 11 §:ssä säädetään henkilökohtaisesta avusta ja sen saamisen edellytyksistä. Onko nykyisen vammaispalvelulain voimavaraedellytyksen poistaminen tarkoituksenmukaista?

- Kyllä
- Ei
- Ei kantaa

21. Selkeyttääkö 12 §:n ja 13 §:n sääntely henkilökohtaisen avun toteuttamista?

- Kyllä
- Ei
- Ei kantaa

22. 14 §:n asumista tukevien palveluiden taustalla on nykyisen vammaispalvelulain mukainen palveluasuminen sekä kehitysvammalain perusteella järjestettävät asumispalvelut. Asumista tukevien palvelujen tavoitteena on turvata asumiseen liittyvien palvelujen kehittäminen jatkossakin. Mahdollistaako säännös asumista tukevien palvelujen kehittämisen?
- Kyllä
 - Ei
 - Ei kantaa
23. Turvaako 14 §:n 3 momentti riittävästi vammaisten lasten oikeudet?
- Kyllä
 - Ei
 - Ei kantaa
24. 16 §:ssä säädetään lyhytaikaisesta huolenpidosta. Säännös korvasi kehitysvammalain perusteella muuna hoitona ja huolenpitona annettavat palvelut sekä vammaispalvelulain perusteella muuna palveluna annettavan lyhytaikaisen hoidon (tilapäishoito). Onko säännös tarkoituksenmukainen?
- Kyllä
 - Ei
 - Ei kantaa
25. Onko tarkoituksenmukaista, että vammaisella henkilöllä on subjektiivinen oikeus lyhytaikaiseen huolenpitoon?
- Kyllä
 - Ei
 - Ei kantaa
26. 17 §:ssä säädetään päiväaikaisesta toiminnasta. Palvelu vastaisi osin nykyistä vammaispalvelulain mukaista päivätoimintaa ja kehitysvammalain mukaista työ- ja päivätoimintaa sekä muuta hoitoa ja huolenpitoa. Päiväaikainen toiminta koskisi niitä henkilöitä, jotka eivät kuuluisi valmisteilla olevan *heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden sosiaalisesta kuntoutuksesta annettavan lain* mukaisten palvelujen piiriin ja jotka tarvitsevat sosiaalisen vuorovaikutuksen ja osallisuuden turvaavaa sekä toimintakykyä ylläpitävää palvelua. Onko säännös tarkoituksenmukainen?
- Kyllä
 - Ei
 - Ei kantaa
27. Tulisiko 17 §:n päiväaikaiseen toimintaan sisältyä toimintaan osallistumisen mahdollistavat matkat?
- Kyllä
 - Ei
 - Ei kantaa
28. 18 §:ssä säädetään liikkumista tukevista palveluista. Turvaako säännös vammaisen henkilön liikkumisen?
- Kyllä
 - Ei
 - Ei kantaa
29. Onko 18 §:n 4 momentissa säädettyjen matkojen määrästä säädetty tarkoituksenmukaisesti?

- Kyllä
- Ei
- Ei kantaa

30. 19 §:ssä säädetään liikkumista tukevien palvelujen toteuttamisesta. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

- Kyllä
- Ei
- Ei kantaa

31. 20 §:ssä säädetään taloudellisesta tuesta. Onko pykälässä tarpeen säätää nimenomaisesti taloudellisen tuen myöntämisestä auton tai muun kulkuvälineen hankintaan (20 § 4 mom.)?

- Kyllä
- Ei
- Ei kantaa

32. Muita huomioita luvusta 3.

Kysymys 17-18/Valmennus ja tuki: on epäselvää, mitkä osuudet valmennuksesta ja tuesta ovat yleisen ja mitkä erityisen järjestämisvelvollisuuden piirissä, sillä ”joissain tilanteissa voisi olla välttämätöntä” tai ”kun se on tarpeen” jättävät vammaisten lasten perheet edelleen liian heikkoon asemaan. Diagnoosipohjaisesta ajattelusta luopuminen osaltaan vaikeuttaa asian ilmaisemista, mutta subjektiivinen oikeus on tuotava selkeämmin esiin. Kommunikaatiovalmennuksen ja tuen sisältöjä avataan ansiokkaasti s. 106-107 eikä näitä tekstejä tule enää muuttaa.

S. 107 mainitaan perustuslakivaliokunnan viittomakielilakiin liittyvä mietintö, josta käy ilmi valiokunnan kehoitus säätää asiasta erityislainsäädännössä. Tätä edellyttää myös eduskunnan lausuma (EV 346/2015 vp): ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin sen turvaamiseksi, että viittomakieltä käyttävien oikeudet toteutuvat koko maassa siten kuin heidän kielellisiä oikeuksiaan koskevaa lainsäädäntöä laadittaessa on tarkoitettu.” Viittomakieleen liittyvät lainkohdat on korjattava, sillä asiat on ilmaistava yksiselitteisesti. Lakiin liitettävistä soveltamisohjeista huolimatta lakiesitys on se, johon kunnat päätöksensä perustavat. Valmennus ja tuki ei ole edes uusi oikeus, mutta tähänastinen harkinnanvarainen tuki on ollut riittämätöntä.

Viittomakielilakiin liittyvien viittausten hyväksi käyttäminen voisi tuoda muihinkin epäselviin kielenkäyttöön liittyviin kohtiin ratkaisun – kysehän ei ole tiettyjen ryhmien positiivisesta erityiskohtelusta, vaan kielellisistä oikeuksista. Ehdotamme, että valmennusta ja tukea selkiytetään lisäämällä yksityiskohtaisten perustelujen 9 §:ää käsittelevän tekstin toisen kappaleen loppuun (s. 103) kaksi lausetta:

”Pykälässä määritellyillä palveluilla toteutettaisiin ehdotetun lain 2 §:ssä -- edistävät itsenäistä suoriutumista sekä itsemääräämisoikeuden ja osallisuuden toteutumista.” Ehdotus: KOHDASSA 1 MAINITTU VALMENNUS JA TUKI TOTEUTTAISIVAT MYÖS VIITTOMAKIELILAIN (359/2014) TARKOITUSTA LISÄÄMÄLLÄ VIITTOMAKIELTÄ KÄYTTÄVÄN KIELELLISTEN OIKEUKSIEN TOTEUTUMISTA. KUN VIITTOMAKIELEN OPETTAMINEN LAPSELLE JA HÄNEN PERHEELLEEN MÄÄRITELTÄISIIN SUBJEKTIIVISEKSI OIKEUDEKSI, TOTEUTETTAISIIN MYÖS VIITTOMAKIELILAIN 3 §:n EDELLYTTÄMÄÄ VIRANOMAISEN EDISTÄMISVELVOITETTA.

Vastaavia kirjauksia tulee tehdä myös yksityiskohtaisten perustelujen 10 § osuuden alkupuolelle sekä muihin lainvalmistelijoiden parhaaksi katsomiin kohtiin.

Kirjauksista sekä esittämästämme lakiehdotuksen 3 §:n täydentämisestä seuraa muutostarve myös viittomakielilain (359/2015) 4 §:ään, joten siitä on sisällytettävä maininnat perusteluihin ja lakiteksteihin hallituksen esityksen loppuun.

Kysymys 21:

Henkilökohtaiseen apuun liittyen tulee kohtaan ”Palvelun toteuttamistavan valinnassa olisi otettava huomioon se, minkä sisältöistä henkilön tarvitsema apu on” (s. 112) lisätä maininta henkilön käyttämästä kielestä ja kommunikaatiotavasta. Ks. myös kommenttimme jatkovalmisteluun / palvelun kieli liittyen.

4 luku Muutoksenhaku

33. Huomioita luvusta 4.

5 luku Erinäiset säännökset

34. 25 §:ssä säädetään palveluista perittävistä maksuista ja esityksen liitteenä on luonnos laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 4 §:n muuttamisesta. Pidättekö säännöstä palveluista perittävistä maksuista tarkoituksenmukaisena?

- Kyllä
- Ei
- Ei kantaa

35. 29 §:ssä säädetään siirtymäsäännöksistä. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

- Kyllä
- Ei
- Ei kantaa

36. Muita huomioita luvusta 5

Ei ole.

Lopuksi

37. Voitte tuoda esiin yleisiä näkökulmia hallituksen esitysluonnokseen liittyen. Listatkaa alkuun mielestänne kolme tärkeintä näkökulmaa.
- Kuurojen Liitto ry on lausunnossaan pitäytynyt arvioimaan kielellisiä oikeuksia. Kuurojen Liitto ry yhtyy Kuuloliitto ry:n lausuntoon ikään liittyvän soveltamisalarajauksen osalta. Lisäksi Kuurojen Liitto ry yhtyy Vammaisfoorumin lausuntoon (soveltamisalaa lukuun ottamatta).
- YK:N YLEISSOPIMUS VAMMAISTEN HENKILÖIDEN OIKEUKSISTA huomioitu hyvin (paitsi soveltamisalarajauksen osalta). ~~Lisäksi sivulta 82 löytyvä lause ”Vammaisuuteen liittyvät palvelut eivät ole ylimääräistä etua vammaiselle henkilölle, vaan kyse on mahdollisuudesta toimia muiden kansalaisten tavoin.” on sisällöltään niin olennainen, joten sitä voisi nostaa vahvemmin esiin. (Poistettu tilanpuutteen vuoksi)~~
 - VIITTOMAKIELILAIN eli viittomakieltä käyttävien kielellisten oikeuksien osalta kaipaa vielä täydennyksiä, joista osa lienee osin riippuvaisia myös mm. sote-jatkovalmistelusta (Palvelujen kieltä koskeva pykälä). Esimerkiksi henkilökohtaisen avun, asumisen tuen jne. osalta viittomakielen käytöstä on säädettävä täsmällisemmin, mutta myös asiakassuunnitelman laatimisen ja seurannan osalta saatava selkeämpää, viittomakielilain 3 §:n edellyttämää edistämistä näkyviin. Myös lukuun 4.7 kielelliset vaikutukset lisättävä selkeä viittaus. Viittomakielilaki tarjoaa lain säätäjälle työvälineen perustelujen kirjoittamiseen, esim. asioiden irrottaminen omiksi kappaleikseen ja momenteikseen helpottaisi hankalia luettelointeja (ks. s. 81 ”Puhevammaisen, viittomakielisen ja kuulo- ja näkövammaisen” – sana viittomakielinen ei voi korvata sanan kuuro käyttöä, lisäksi em. luettelossa jää epäselväksi, tarkoittaako viimeinen sanapari kuulovammaisia ryhmänä ja näkövammaisia ryhmänä vai ns. kuurosokeiden ryhmää). Lisäksi se tuo lainvalmisteluun uutta käsitteistöä, jota on tässä yhteydessä hyvä ottaa käyttöön.
 - SUBJEKTIIVINEN OIKEUS VIITTOMAKIELEN OPETUKSEEN on kirjattava selkeämmin näkyviin, perusteluna viittomakielilaki. Meillä on lähes kielettömiä lapsia, sillä tällä hetkellä ei riittävän vahvasti säädetä siitä, miten kuurona tai eriasteisesti kuulovammaisena syntyvä lapsi voi saada viittomakielen äidinkielekseen ja sitä kautta päästä itsenäiseksi ja osalliseksi omissa, laajenevissa yhteisössään. Viittomakielilakia säädettäessä kävi selväksi, että tältä kyseiseltä lailta odotetaan nyt paljon. Tietoomme on tullut, että myös muissa vammaisryhmissä on äidinkieleltään tai ensikieleltään viittomakielisiä.
38. Vastaako esitys vammaisten lasten ja nuorten tarvitsemaan tuen tarpeeseen?
- Kyllä, mutta vasta sitten, kun em. subjektiiviseen oikeuteen liittyvät selkiytykset on tehty. Myös lukuun 4.7 kirjatut kielelliset vaikutukset vesittyvät, mikäli subjektiivinen oikeus viittomakielen opetukseen jää toteutumatta.
39. Voitte tuoda esiin näkökulmia jatkovalmisteluun liittyen. Listatkaa alkuun mielestänne korkeintaan kolme tärkeintä jatkovalmistelussa selvitettävää tai huomioitavaa seikkaa.
- Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain PALVELUJEN KIELTÄ koskevassa pykälässä huomioitava viittomakielilaki, jolloin sekä sosiaalihuoltolain, asiakaslain sekä tämän lain heikkoudet viittomakieltä käyttävien osalta on mahdollista korjata
40. Mitä uudistuksen toimeenpanossa tulee erityisesti huomioida?
- Kuurojen ja viittomakielisten henkilöiden OSALLISUUS palvelujen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa sekä henkilöstön täydennyskoulutuksessa
 - Vammaislakien uudistuksesta, mutta myös kunta- tai aluetason palveluista TIEDOTETTAVA molemmilla viittomakielillä kunnan asukkaiden tarpeen mukaan